DAGENS NYHETER.

En utskrift från Dagens Nyheter, 2021-11-22 09:18
Artikelns ursprungsadress: https://www.dn.se/arkiv/inrikes/kronikan-hans-bergstrom-3/

SVERIGE

KRÖNIKAN: HANS BERGSTRÖM

PUBLICERAD 2002-09-29

Vad är det vi har sett den senaste veckan

Är det ett kattrakande om makt och positioner - eller en normal parlamentarisk prövning av regeringsfrågan efter ett val

Åsikterna går isär. Djupast sett är båda svaren fel. Det som har pågått är en kamp om socialdemokratins ställning som statsbärande parti i Sverige.

Socialdemokraterna vill, naturligt nog, bevara en position av hegemoni. "Vi fortsätter som vanligt", som Anna Lindh uttryckte det på valnatten. Årets valresultat, 39,8 procent, var historiskt sett inte lysande. Bara tre gånger sedan genombrottet 1932 har s hamnat under 40 procent i riksdagsval. Dessa tre val inträffade 1991, 1998 och 2002. De bildar alltså tre av de fyra senaste valen. Frågan har legat på lut om det stora partiet har fått sin normalnivå sänkt på ett sätt som tvingar fram en ny självbild och en ny hållning till ensamregerande. Genom att valet nu trots allt uppfattades som en framgång, i förhållande till opinionssiffror och 1998 års val, har man fått en frist att "fortsätta som vanligt".

Andra partier kan, lika naturligt, inte nöja sig med att ett parti ska ha den exklusiva positionen att regera för det mesta och därtill på egen hand. Sedan 1932 har s-ordföranden varit statsminister 65 av 74 år vid tidpunkten för nästa val, 2006. Det är 88 procent av tiden.

En av de vanligaste frågorna från utländska betraktare är varför Sverige har fått ett sådant statsbärande parti, världens enskilt starkaste politiska parti i en demokrati. Svaret är inte så enkelt som att socialdemokraterna alltid vunnit val. Partiet har förlorat val eller saknat majoritet men ändå kunnat regera. Länge hängde det samman med valsystemet och första kammaren. En annan viktig orsak har varit den borgerliga partisplittringen, vars djupaste sociala rötter är Sveriges långa historia av självägande bönder.

Socialdemokraterna har ofta kunnat hitta stödben på den borgerliga sidan, när den egna styrkan inte räckt. Ett viktigt exempel är valet 1932. Det resulterade i en andra kammare med borgerlig majoritet, 118 ledamöter mot 112 för socialdemokrater och kommunister (hur många vet det i dag)

Men bondeförbundets ledare Olsson i Kullenbergstorp ville inte bilda en borgerlig majoritetsregering med högern, och högern ville inte släppa fram en mittenregering. Alltså fick Per Albin Hansson budet. Därefter fortsatta socialdemokraterna årtionde efter årtionde.

Genom att behärska statsapparaten kunde man bygga sig en strukturellt växande väljarkår. Krisuppgörelsen våren 1933

etablerade en arbetslöshetsförsäkring som gav facket radikalt fler medlemmar och större resurser att hjälpa partiet i val. Den nya typen av socialförsäkringar i slutet av 1950-talet gav även medelklassen starka intressen i en socialdemokratisk stat (se Torsten Svenssons avhandling "Socialdemokratins dominans"). I år torde cirka två tredjedelar av de röstberättigade ha haft huvuddelen av sin inkomst från stat och kommun. Inte undra på att skattefrågan aldrig bär i en svensk valrörelse.

Andra partier vill inte inrätta sig som stödben eller finna sig i att det statsbärande partiet efter varje val "fortsätter som vanligt". Därur följer miljöpartiets agerande efter årets val - liksom mittenpartiernas försök att hindra att år 62, 63, 64 och 65 läggs till de tidigare 61 med socialdemokratiskt ledd regering sedan de borgerliga frivilligt överlämnade makten till Per Albin Hansson 1932.

Men Persson höll ställningarna. Det svenska socialdemokratiska partiet förblir unikt.

Hans Bergström

hans.bergstrom@dn.se

08- 7381010

TEXT

BERGSTRÖM-HANS

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt